

724. **POGEN, TRACHTEN, STREVEN.**

Zich moeite geven om een doel te bereiken.

Pogen is alle middelen in het werk stellen om iets te doen of te bereiken.

Trachten is zijn best doen, zijn krachten inspannen om iets te erlangen.

Streven drukt dezelfde gedachte uit, maar is sterker; hierbij wordt de krachtsinspanning beschouwd als een uitvloeisel van de sterke begeerte van de mens. Dit ligt ook enigszins opgesloten in **trachten**, maar komt daarbij toch minder naar voren.

De dief poogde te ontsnappen. Ik heb hem pogen te overreden.

Trachten in de wereld vooruit te komen. Ik zal trachten het gedaan te krijgen. Hij tracht ons in te halen.

Streven naar volmaking. Bij de bouw van deze centrale is bijzonder naar oordeelkundige zuinigheid gestreefd. De kunstenaar had door sterker contrasten naar groter effect kunnen streven.

725. **PRACHTIG, HEERLIJK, VERRUKKELIJK.**

Wat in hoge mate ons welgevallen opwekt door zijn groteschoonheid.

Prachtig heeft betrekking op wat schittert, wat onze bewondering gaande maakt door de glans, die het afwerpt.

Heerlijk is uitmuntend, uitblinkend door luister, door schoonheid, door voortreffelijkheid.

Prachtig ziet vooral op het uiterlijk, **heerlijk** wordt ook gebruikt om de voortreffelijkheid van de inhoud aan te duiden en al datgene, wat ons gemoed zeer aangenaam treft.

Verrukkelijk is sterker en drukt uit, dat men de schoonheid van iets niet alleen opmerkt, maar ook diep gevoelt, dat ze ons in verrukking brengt.

Men heeft daar een prachtig uitzicht over de Maasvallei. Wat een prachtig huis!

Een edelvrouw in een heerlijk gewaad. Wat een heerlijk gedicht! O Heer, hoe heerlijk is Uw naam op de ganse aarde.

't Is een verrukkelijk landschap.

726. **PRIEM, ELS.**

Een dun rond voorwerp van ijzer of staal, met een punt om te boren.

Priem is het algemene woord.

Els is het werktuig, dat gebruikt wordt door sommige ambachtslieden, zoals schoenmakers en letterzetters.

Met een priem doorboren.

Zo scherp als een els.

727. **PRIJZEN, AANPRIJZEN.**

De lof van iemand of iets verkondigen, de goede hoedanigheden opsommen.

Prijzen geschiedt in woorden en als gevolg van grote tevredenheid.

Aanprijzen drukt de bijgedachte uit, dat men iemand gunstig wil stemmen om hem tot kopen of aannemen aan te sporen.

Is er geen persoon aangeduid tot wie de aanprijzing gericht is,

zodat zij in 't algemeen geschiedt, dan staat **aanprijzen** bijna gelijk met **prijzen**, doch altijd met het bijdenkbeeld, dat de gegeven lof evens bij iedereen tot aanbeveling strekt.

Iemand hemelhoog prijzen. Iedere koopman prijst zijn eigen waar.

Men heeft mij voor deze betrekking een zeer geschikt persoon aangeprezen.

Hoe kunt gij zulk een vervelend boek aanprijzen? De wiskunde is altijd aangeprezen als een uitstekend middel om het verstand te scherpen.

728. **PRIJZEN, LOVEN, ROEMEN.**

Iets of iemand verheffen; iemand verheerlijken.

Prijzen is de algemene term voor het verheffen van iemand door zijn waarde in een of ander opzicht op de voorgrond te plaatsen.

Loven, dat edeler is dan **prijzen**, wordt in de eerste plaats gebruikt ten opzichte van God, maar kan ook in de gewone betekenis van **prijzen** gebruikt worden.

Roemen, de roem of lof verkondigen van, geschiedt buiten de aanwezigheid van de betrokken persoon, terwijl **prijzen** ook in diens tegenwoordigheid kan geschieden.

Iemand hemelhoog prijzen. Iemand in zijn aangezicht prijzen. Iedere koopman prijst zijn eigen waar.

Een juichende hemel, een lovende engelschaar. Ik kan de goede God daarboven, Met hart en mond, met al mijn daden loven. (TOLLENS)

De minister van justitie openbaart een ijver, die vriend en vijand loven. De Prins kan ik niet genoeg roemen en loven in meest alle opzichten.

Meer dan één naam zal men roemen, meer dan één held na 't bloedig kampen. (RODENBACH) *Hij wordt door iedereen geroemd. Gods naam, Gods goedheid roemen. Van dit gebouw roemt men vooral de zuiverheid van stijl.*

729. **PROFEET, WAARZEGGER.**

Iemand, die verborgen dingen weet en aan anderen bekend kan maken.

De **profeet** heeft zijn kennis door een goddelijke openbaring verkregen; hij weet het toekomstige vooraf en maakt het bekend.

De **waarzegger** meent of geeft voor, het verborgene door zekere geheime kunsten te ontdekken; zijn voorgewende wetenschap strekt zich uit tot het tegenwoordige, het verleden en de toekomst, hetgeen aan anderen onbekend is.

De profeet Elias. Niemand is profeet in zijn eigen land.

Een goed christen is het niet geoorloofd bij waarzeggers te rade te gaan.

730. **PUNT, SPITS.**

Punt duidt meer op het uiterste einde van een zaak.

Spits duidt op het scherp toelopende van het uiteinde.

De punt van een naald. De punt van de degen.

De spits van de toren.

731. **PUNT, STIP.**

Punt is het schrijfteken, dat dient tot sluiting van een zin en in de meetkunde, het einde van een lijn.

Stip wordt vooral gebruikt, wanneer men de eigenlijke zin meer op de voorgrond stelt, nl. een in-of opgedrukt klein, rondachtig

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS